

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. In quo explicatur an aliquando liceat, & cui liceat malefactorem
occidere,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

dere vetitum est hominibus: quicumque sit qui occidit, nec enim vllus homo est tam vilis, & abiectæ conditionis, quin huius præcepti autoritate defendatur, ne ab alijs sine iusta causa valeat occidi.

Aduertendum est quarto, nihil referre quod attinet ad hanc occisionem, quonam modo fiat homicidium. Siue enim quis proprijs manibus, siue ferro, siue lapide, siue laqueo aut veneno, siue etiam imperio, consilio ope, persuasione, aut quavis alia ratione, illius causa sit, in hoc præceptum delinquit iuxta Concil. Colón. in illius expositione & Catechismum iussu Concilij Trident. editum ac D. Anton. 1. part. tit. 14. cap. 4. §. 9. Adde contra hoc præceptum facere, eum etiam qui voluntatem habet alios occidendi: commune est enim præceptis omnibus, vt illorum transgressio congat voluntate operandi, sicut & opere; siue voluntas sit efficax seu propositum operandi, siue complacentia simplex de opere, iuxta documentum 2. traditum in præced. libro 16. cap. 3. Et peculiariter quoad hoc præceptum satis aperte deducitur ex eo, quod Dominus Matthæi 5. explicans ipsum, dixit. Ego autem dico vobis quod omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

4. Aduertendum est quinto, hoc præceptum non infringi ab eo qui priuat alium vita spirituali, inducendo scilicet ipsum ad aliquod peccatum mortale. Istud enim non est homicidium, quod hic vetatur, vt probe notauit Nauar. in Enchir. cap. 15. num. 1. vers. 2. non ideo tamen negandum est mortaliter delinquere eum qui tale quid faciat, prout patet ex communi doctrina de scandalo dato. Caterum sub nomine occisionis hic vetitæ, accessorie intelligitur quoque iniuste mutilationes, percussiones, verberationes, torturæ, aliaque huiusmodi pertinentia ad damnnum alterius corporale, iuxta Nauar. loco cit. & ad cap. Homicidium, De peniten. dist. 1. num. 2. & D. Anton. in cit. §. 9.

5. Censendi sunt etiam in hoc præceptum delinquere, non ij solum qui sunt in causa vt aborsus sequatur quando foetus iam est animatus animâ rationali (quo casu verum homicidium interuenit, ex Syluest. Homicidium 1. versus principium, & Caietan. in verbo Aborsus, & Couarr. ad Clemen. Si furiosus 2. part. §. 3. numer. 1.) sed etiam quando nondum est animatus: quia impeditur ne animetur: in quo licet non interueniat occisio hominis, interuenit tamen ei affinis voluntas mortaliter peruersa, prout expresserunt Nauarrus in cit. cap. 15. num. 14. & Caiet. in eod. verbo Aborsus. Pro eo; facit cap. Si aliquis, De homicidio; cum dicitur: tenendum vt homicidam eum, qui fecerit vt mulier, non possit concipere vel generare, vt proles non possit nasci. Quando vero foetus animetur, varie quidem authores definiunt: sed tenere possumus ex glossa ad principium distinctionis quintæ, verbo Quadraginta; quod foetus masculinus vt longissimè, incipiat esse animatus 40. die, foemininus vero, 80. Ea enim est sententia (vt annotant Nauar. in eod. nu. 14. & in cap. 27. nu. 22. & Couar. in memorato nu. 1.) recepta communiter: ideoque teneri potest sine temeritate.

6. Aduertendum est sexto, homicidium hic prohibitum peccatum esse suo genere mortale ex communi sententia: quod satis patet: quia est, & contra charitatem, & contra iustitiam. Immo, vt bene aduertit Sotus libro 5. de iust. & iure quest. 10. art. 1. conclus. 1. peccatum est grauius cæteris quæ in proximum committuntur. Quod & augeri potest ex quatuor circumstantijs. Prima est, circumstantia personæ occisæ. Multum enim interest, vt is ille qui occiditur sit pater aut alius sanguine coniunctus, necne: itemque fuerit ne reipub. necessarius, aut priuatis personis: ac demum fuerit vt persona in quam violentas manus inferens incurrit in excommunicationem. Secunda circumstantia est loci, nam occidere aliquem in loco sacro est sacrilegium, in confessione declarandum. Tertia est, circumstantia temporis: non quidem quod referat an die festo, vel profesto quis interficiatur, sed an occisor longo tempore animam occidendi habuerit. Quarta circumstantia, est sociorum: quia is qui alios induxit ad se inuadendum in homicidio, grauius peccauit quam si solus occidisset.

7. Si petas, an delicta alia, quæ diximus ad hoc præceptum pertinere sint mortalia? Respondeo esse ex suo genere: tamen ex leuitate materiæ (quæ non habet locum in homicidio)

posse esse tantum venialia perinde ac possunt ex subreptione, defectuque plenæ deliberationis.

CAP. II.

In quo explicatur an aliquando liceat, & cui liceat malefactorem occidere.

SUMMARIUM.

- 8 Licitum esse publica autoritate malefactorem occidere.
- 9 Quomodo id procedat cum talis cognoscitur moriturus in malo statu.
- 10 Procedit quoad nocentes captos in bello, & quoad malefactores ex quorum maleficio respub. magnum accepit detrimentum.
- 11 Præter publicam autoritatem, & iustam causam, conditiones ad licitam occisionem malefactoris requisitæ.
- 12 Circa ordinem iuris ad propositam occisionem necessarium limitationes notandæ.
- 13 De eo, quod Clerici perhibentur malefactores occidere, etiam autoritate publica.
- 14 Habentes iurisdictionem temporalem sufficientem, non prohibentur constituere iudices qui exercent iudicium sanguinis.
- 15 Quomodo possit conueniri de iniurijs acceptis, non oblatæ quod in malefactorem exercendum sit iudicium sanguinis.
- 16 Peccatum est mortale occidere propria autoritate hominem etiam morte dignum.
- 17 De viro occidente uxorem deprehensam in adulterio.
- 18 Potestas facta cuius, occidendi diffidat, quing. conditiones requirit vt licite mandetur executioni.
- 19 De questione, An licitum sit cuius, occidere tyrannum.
- 20 Mutilare liquem priuata autoritate non licet.
- 21 Nec ita vulnerare, verberare, &c. sine iurisdictione.
- 22 De talis iurisdictionis vsu notanda cum Petro à Nauarr.
- 23 Quas penas ius imponat homicidæ.
- 24 Cause ob quas occidens hominem excusari potest à mortali.

Anc explicationem bipartitam faciemus. In prior parte persequemur eam quoad occisionem factam publica autoritate; & in posteriore quoad factam autoritate priuata.

PRIOR PARS CAPITIS.

In qua explicatio proposita traditur, quoad occisionem factam autoritate publica.

Licitum esse publica autoritate malefactorem occidere, quando delictum tanta pena dignum est (quod præsertim iure ciuili & cõsuetudine patriæ cognoscitur) bonumque commune id postulat, patet: quia sicut se habent membra & partes corporis humani ad totum corpus humanum, ita membra, & partes respub. ad totam rempublicam. Quare sicut cum expedit ad conseruationem & bonum totius corporis humani abscindere membrum putridum, id ipsum licitum est ex natura rei (quandoquidem naturale est vnum membrum exponere ad totum corpus saluandum) ita quando bono communi & illius conseruationi expedit, vt aliqui corrupti moribus omnino abscindantur, morteque afficiantur in iustam poenam: fas similiter est ex natura illius rei cuius sunt quedam membra, puta reipublica: vt à publicis ministris ad id deputatis plectantur rescindanturque. Quæ ratio est D. Thomæ 2. 2. quest. 64. art. 2. Cuius doctrina communiter tenetur cum Caietan. ibid. & in Summula verbo Homicidium, ac cum D. Anton. 2. part. tit. 7. cap. 8. §. 1. versu Quantum ad secundum; Francisco à Vict. in relect. de homicid. num. 11. dicto 7. Soto in 5. de iust. & iure quest. 1. art. 2.

Ex qua consequens est, talem occisionem non esse hoc præcepto vetitam, prout annotant in ciuis. expositione Concil. Colonienfæ & Catechismus iussu Concil. Tridentini editus. Quinimo, vt Sotus in eod. art. sub finem ostendit: quantumuis iudex satis sciat nocentem quem pœnitere nolentem occidit, esse æternis supplicijs addendum, nihilominus licite eum morti secundum leges adiudicat propter bonum communi.

communis, quod particulari preferendum est ordine charitatis: & maxime in hac re dum ob vius saluti multi exponerentur perditioni per impunitatem quam confecerentur fingentes impunitatem.

Neque obici potest, quod talis constitutus sit in spiritali necessitate: nam potius est in voluntate peruersa, cuius non est tunc habenda ratio, etsi quantum aequitas patitur, & ratio suadet, morte damnandis procuranda sunt ea quae pertinent ad ipsorum salutem spirituales, eisque tribuendum est competens tempus, in quo possint se ad gratiam diuinam consecutionem preparare, praesertim per sacramentalem confessionem: ad quam tale tempus ipsis negare peccatum est mortale: vtpote dignum ex communitatione, iuxta Clementinam 1. De penitent. & remiss. nisi quis esset flagitiosus valde, & ex cuius diuturniore consecutione periculum immineret reipub. tunc enim acceleratione uti liceret, tanquam procedendo cum eo magis ad defensionem necessariam reipub. quam ad ipsius punitionem. De qua re Petrus à Nauar. De restitut. lib. 2. cap. 3. num. 224. & aliorum sequentibus. Vbi quoque tractat difficultatem de Eucharistia vitum eam damnato ad mortem negare liceat. Cui satisfacemus in sequenti lib. 29. num. 71.

Porro licet ex praedictis intelligere, dubium non esse quin reipub. citra peccatum possit obtenta iam victoria animaduertere in hostes nocentes, eosque morti addicere, prout notat à Victoria in relect. de iure belli num. 19. Vbi aduerte obiter non ideo licere tunc militi hostem in bello captum & apud se detentum occidere, quia non publica, sicut in constit. & congressu belli, sed priuata autoritate occideret, quod est contra iustitiam. Ex iisdem intelligitur quoque licitum esse Iudici ad iudicare morti eum qui delictum morte dignum commisit, quamuis ingens ex illo emolumentum reipub. obuenerit: vt cum fur aliquem bonis omnibus spoliavit, simulque literas machinationis obrinuit, quas reipub. obtulit vnde liberata est à periculo. De qua re Couar. ad Clemen. Si furiosus De homicid. 2. part. in initio, num. 4.

Iam praeter conditiones iam dictas, publicae inquam potestatis, & causae legitima, tres adhuc requiruntur ad licitam occisionem malefactorum. Prima est, vt ij qui potestatem habentes adiudicant morti malefactores: id faciunt amore iustitiae, non liuore vindictae, neque ex delectatione effundendi humanum sanguinem, aliove malo animo: prout notantur D. Anton. 1. par. tit. 14. cap. 4. §. 9. Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 15. & Sotus 3. De iustitia & iure, quest. 4. art. 2. & tractat Petrus à Nauar. in cit. cap. 3. à nu. 232. Satis autem probatur ex cap. Cum minister 23. q. 5.

De obseruando iuris ordine in proposita occisione.

Secunda conditio est, vt seruato iuris ordine, mortis sententiam ferat: sicut notauit Caietan. in verbo Homicidium vers. Vel ex parte modi. Qui consequenter docet peccare, homicidiique reos esse, qui veneno vel aliter secreto mandato Principis occidunt non citatos, non auditos, non damnatos: etiam si illi haberentur rei laesae maiestatis. Princepsque ipse, non nisi priuata scientia seu absque publica probatione compertum haberet, talem aliquem mille mortes mereri. Cui sententiae Nauar. assentitur in Enchir. cap. 25. num. 9. Ratio vero est, quia hic ordo iuris pertinet ad ius naturale: quandoquidem natura actus publici (qualis est iusta occisio hominis ex publica auctoritate) exigit vt sit, sicut ex publica auctoritate, ita & ex publica scientia; alioqui enim causa necinter se, nec cum suo effectu erunt commensuratae. In iure naturae autem (cum sit Superioris, puta Dei) Princeps non potest dispensare, vt constat ex dictis in praeced. lib. 13. num. 46. & ex traditis à Panormit. ad cap. 1. De causa possessionis. Cuius capituli verba illa Pontificis, Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire: ad eam rem valde faciunt. De qua late Petrus à Nauar. in eod. cap. 3. num. 178. & aliorum sequentibus.

Secus vero est, si solus ordo positus à Principe, esset iusta aliqua de causa omisus. Nam tunc nullum foret peccatum, quandoquidem lex talem ordinem imponens, quia

est Principis, non habet in ipsum vim coactiuam, sicut in subditos: sed solum directiuam, vt patet per tradita in praeced. lib. 13. num. 169. & sequenti: talisque directio cessat interueniente iusta causa: quae praesumenda est in Principe quamdiu non constat de contrario: vt tradit multis aliis citatis Couar. in Epitome 4. Decretalium 2. par. cap. 6. §. 9. num. 9. Imo tanta posset esse causa, vt ea stante concederetur Principi, ius naturale ita interpretari, vt iudicet ipsum non prohibere, quin illius ordo licite in tali casu omittatur; iuxta ea quae docte notat idem Couar. in eodem §. 9. num. 2. & 3.

Attamen vt Principi tunc obtemperandum sit, oportet de tali causa constare. Vnde ex Caiet. in verbo Homicidium, vers. Vel ex parte modi: sicut illicitum est, Principi nocentem aliquem ex priuata scientia damnare, ita & caeteris in tali re ei annuere consulendo, vel exequendo; quod facientes ait pariter homicidas esse. Cui Sotus consentit in lib. 5. De iustitia & iure quest. 3. art. 3. ante solutionem argumenti, & sequitur Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 9.

Neque refert, quod vt inferius dicemus, Princeps iuste possit ex priuata scientia innocentem absolueret: quia dispar est ratio, cum facilius nocentem viuere permitramus, quam innocentem morte afficiamus: postquam Princeps relaxare legis poenam in flagitiosum decretam; quando id fatius esse iudicauerit. Ita Nauar. in eod. cap. 25. num. 14. & Sotus in 5. De iustitia & iure quest. 4. art. 4. con. luf. vii. Adde quod absoluendo innocentem contra allegata, & probata, solum vitetur ordo iuris humani in reipub. constituti, ne alias peccata putentur relinqui impunita: eodem modo autem nocentem inauditum, ordo iuris naturalis peruertatur. Iam quod ait Sylu. in verbo, Homicidium 1. quest. 2. ver. 3. quando reus propter potentiam puniri nequit via ordinaria procedendo, Principem non peccare faciendo illum occidi sine iudiciali ordine, non est admittendum, nisi intelligatur posito casu, quod publica notitia interuenit: ea saltem ratione qua Nauar. tradit in praeced. num. 10. cum indicat Principem qui superiorem non recognoscit, minime peccare si aliqua magna, & iusta de causa, omittat audire, & vocare reum morte afficiendum; dummodo curet pro ipso absente, allegari & probari quaecumque possunt; vt factum est cum quidam magnus Monarcha virtute processus facti in absentia, & sententia latae sine citatione, iussit quemdam militum ducem capite plecti: quia sine metu rebellionis eiusdem ducis, ac maioris partis exercitus audiri non poterat.

Quaerenti vero, An si notorium sit delictum, possit Princeps sine alio ordine licite praecipere occisionem. Respondendum est affirmatiue de mente Caiet. in eod. verbo Homicidium & Nauar. in cit. num. 10. Ratio est, quia id non dicitur tunc ex priuata scientia; sed potius ex publica fieri, quandoquidem factum notorium loco accusatoris, & tertium facit publicam scientiam, argumento cap. Euidencia, De accusationibus.

Quod autem in eodem loco Caietan. expressit Iudices inferiores pari ratione posse excusari si repertos in flagranti delicto notorio iubeant suspendi; intelligendum est: nisi à lege tale quid sit eis interdictum: ij enim delinquant non modo si iuris naturalis ordinem praetermittant; venumetiam si iuris humani ordinem non obseruent, argumento cap. De conflict. & cap. De sentent. & re iudicata. Aduerte vero quod et si delictum sit notorium, Iudex nihilominus debeat sententiam ferre, vt artigit glossa ad cit. cap. Euidencia, & tradit Panorm. ad cap. Vestra, De cohabit. Clericorum & mulierum num. 18. qui tamen addit, quod feretur sine solemnitate.

De peccato bita Ecclesiasticis tali occisione.

Restat tertia conditio; vt persona quae occidit non sit Ecclesiastica, inferior Summo Pontifice. Illicitum enim est omni tali aliquae auctoritate etiam publica damnare ad mortem; quia ei prohibitum est omnino (non tamen diuino, sed humano tantum iure vt bene offendit Ludouicus Molina, De iust. & iure, tom. 3. tra. 3. disput. 8. num. 1.) ne in causa sanguinis seu mortis, aut mutilationis, quantumuis

iusta se immisceat. Ita enim habetur ex cap. Clericis, & ex cap. Sententiam, Nè Clerici vel Monachi: traditque D. Thomas 2. 2. *quest.* 64. *art.* 4. & est communis Doctorum sententia. Ratio vero huiusmodi prohibitio est, quod indecens sit tali munere fungi Clericos, qui per ordines susceptos ministerio altaris deputantur: in quo per Missæ sacrificium passio Christi agni mansuetissimi representatur, qui cum pateretur non comminabatur.

Atque si quis talium maioribus ordinibus initiatorum aliquid huiusmodi faceret, peccaret mortaliter, prout memorata iura indicant, cum illos ob tale delictum statuunt honore priuandos, & per censuram Ecclesiasticam compescendos. Sicque Sotus *lib.* 5. *De iust. & iure, quest.* 1. *art.* 4. & recentiores communiter tenent. Reliqui autem Clerici ex eodem Soto peccant solum venialiter. Quamquam de beneficiis dubitari potest, tanquam Deo & Ecclesiæ iniuriis in eo: cum per talem cooperationem efficiantur irregulares, & consequenter inepti ad sacrum ministerium, pro quo habent ab Ecclesia ipsa beneficium.

Ceterum cum eadem prohibitio qua Clerici à causis sanguinum arcantur, sit solum humana, ut dictum est: fit, ut Summus Pontifex citra peccatum: possit non solum iusta causa oblata semotoque scandalo sententiam sanguinis aliquando ferre, sed etiam ea ex parte dispensare cum Clericis, potestatemque ipsi facere, ut causam sanguinis agant eademque se immisceant, siue consulendo, siue alia quavis ratione: adeo ut immiscentes se non peccent, nec in irregularitatem incurrant: etiam si ex tali facto ipsorum mors, aut mutilatio alicuius consecuta fuerit. Ita Sotus in *citato art.* 4. *sub finem*, & Couar. ad Clemen. Si furiosus De homicid. 2. *par.* §. 5. *num.* 1. alique docent.

Aduerte autem Episcopis, & ceteris Prælati atq; aliis quibusque Clericis iurisdictionem temporalem habentibus: siue ex suo patrimonio, siue annexam Ecclesiasticæ dignitati: licitum esse committere causam sanguinis, Iudicibus quos subditis suis præfecerint, neque in ea rem esse peccati, quantumcumque ille munus suum exequentes, mutilent aut interficiant malefactores. Eis enim tantum est prohibitum tales causas siue per seipfos, siue cum aliis exequi, aut ad illarum executionem cooperari, non item præficere Iudices, & potestates laicas, à quibus executioni mandentur, prout habetur ex cap. finali. Ne Clerici vel Monachi in 6. Nec solum eis tas est tales causas generaliter committere; sed etiam particulariter præcipiendo ut circa talem causam inquirent, & faciant quod iustum est: ac quando Iudices à se deputati recusant facere, præficere alios seu assignare, qui in particulari de tali causa cognoscant; prout colligitur ex *cit. cap. fin.* & affirmat Panormit. ad cap. Clericis, Ne Clerici vel Monachi. Attamen nihil possunt dicere, vel facere, quo Iudicem à se constitutum moueant ad executionem mortis vel mutilationis, nec possunt exhibere præsentiam suam, aut sententiam proferre ad executionem talis pœnæ, prout colligitur ex cap. Ex literis, De excessibus Prælatorum.

Adhuc licitum est personis Ecclesiasticis cõqueri apud Iudices seculares de quibuscumque malefactoribus, qui ipsis quodcumque damnum aut iniuriam fecerint; & petere emendam competentem; & ut prouideatur, ne in posterum contra ipsos tale quid fiat; præmissa tamen expressa protestatione, quod nõ intendant ipsos puniri pœna sanguinis, id est, mortis, aut mutilationis. Atque tunc, etiam Iudices ex officio suo, iuxta criminis qualitatem eosdem malefactores morte afficiant, & ideo maneat eo ipso irregulares: Clerici tamen qui præmissa illa protestatione, conuesti sunt: nec manent irregulares nec peccant. Sic enim constitutum est in cap. 2. De homicid. in 6. Idque factum est, ne laici videntes Clericos non audent conqueri coram Iudicibus secularibus timore irregularitatis; ipsi audent eos interficere; & bona eorum diripere. Cetera quæ possent de hac re annotari, reiciuntur in tractatum de irregularitate, instituendum in seq. lib. 30.

tract. 2.

POSTERIOR PARS CAPITIS.

In qua traditur eadem proposita explicatio, quoad occasionem factam auctoritate priuata.

Licitum, atque adeo mortale homicidium esse, priuata auctoritate hominem, etiam malefactorem, occidere, probat D. Thomas 2. 2. *quest.* 64. *art.* 3. auctoritate D. Augustini, & ratione: postquam ipsum Sylu. *Homicidium* 1. *num.* 5. *ver.* 4. D. Anto. 2. *par. tit.* 7. *cap.* 8 §. 2. & passim alij. Aperte autem ostenditur ex eo, quod vindictam sumere de malefactoribus ad solos Principes, solasve publicas potestates pertineat, ut D. Paulus satis indicauit in cap. 13. Epistolæ Rom. illis præsertim verbis, Si malum feceris: time: non enim sine causa gladium portat (de constituto in potestate publica loquitur) Dei enim minister est, vindex in ira tui qui malum facit. Idemque satis monstrat ratio naturalis: qua duce nulla vnquam fuit natio tam agrestis, quæ priuatis personis proprias iniurias vlciscendi copiam fecerit. Et merito, quia nemo alioqui esset, quin si posset, vltra iustum & æquum se vindicaret: cum quisque obnubilata ratione, ob iniuriæ acceptæ dolorem, pessimus sit Iudex latitudinis pœnæ infligendæ, nec facile audiat excusationes eorum qui affererunt iniuriam.

Ex qua generali doctrina colligitur in particulari, quod mortaliter peccet vir, si propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam occidat. Pæt quo plures auctores citant Couar. in Epitomæ 4. *Decretal. par. 2. cap.* 7. §. 7. *num.* 9. & Thomas Sanchez in lib. 7. *De matrimonio disput.* 16. *in principio*: quibus merito addi potest Sotus lib. 5. *De iust. & iure, quest.* 1. *art.* 3. *ad 1. dubio tertio*. & in 4. *sent. distinct.* 37. *quest. vnica, art.* 3. vbi plenius ea de re agit. Nobis autem sufficere potest quod de tali peccato aperte constat ex cap. Admonere, 33. *quest.* 2. per illa verba, Nam si verum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est; post septem annos pœnitentia peracta, dimittere eam per approbatam causam poterat, si voluisset; occidere autem nullatenus debuisti. Ex quibus verbis patet non excusari ab homicidio mortali virum qui uxorem in adulterio deprehensam occiderit.

Neque huic doctrinæ aduersantur leges ciuiles. Non enim talibus occasionem permittunt, sed tantum leuius puniunt, quam alioqui facerent, ut patet ex lege Si adulterium §. Imperator ff. Ad legem Iuliam de adulteriis. Neque si permitterent daretur excusatio à peccato, cum id sit res de se homini Christiano illicita, ut expressum est in cap. Si quod, 33. *quest.* 2. Neque in foro conscientie refert, quod leges ciuiles secus habeant, quam canonice: nam ut dicitur in cap. Inter hæc, eadem *quest.* 2. sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus. Verumtamen ex Syluestro *Homicidium* 1. *quest.* 2. *ver.* 6. id intelligendum est, cum lex permittit, non puniendo, Nam si permittat committendo particulari potestatem ad talem executionem, excusatio erit à peccato; quia inde talis commissarius efficitur publicus iustitiæ minister: ut, ex Soto, quando lata à Superiore sententia fit marito potestas occidendi uxorem adulteram. Quod vero licet legi, licet & ei cui lex committit. Sed aduerte debere adesse conditiones, quas ad homicidium licitum necessarias esse, habitum est in præced. huius cap. parte.

Ceterum istud quod de marito cui à lege vel à Principe fuerit facta potestas occidendi uxorem adulteram, dicimus excusari ab homicidio mortali: pariter dici debet de illis qui à Principibus facta legitima potestate (ut nonnunquam etiam proposito præmio fieri solet) occidunt diffidatos, id est, malefactores in quos postquam citati in iudicio, & condemnari non comparuerunt, data est cuique potestas illos interficiendi. Qua de re Ludouicus Molina *De iust. & iure, tomo* 3. *tract.* 3. *disput.* 7. & Petrus à Nauar. lib. 2. *De restit. cap.* 3. à *num.* 216.

In ea autem quinque conditiones sunt obseruandæ, ut peccatum omnino vitetur. Prima est, ut talis extra ditionem dicti Principis non occidatur, nisi consentiente Domino regionis. Hæc habet Syluester *Homicidium* 1. *quest.* 3. Altera, ut ipse diffidatus non toleretur iam ab aliquo

annis

annis; inde enim diffidatio censetur cessasse tanquam tunc reuocata. Tertia, vt non sit pater eius qui interficit. Nam nec in foro exteriori committitur filio vt in patrem mortis sententiam exequatur, vt nec in seipsum. Quarta, vt non interficiatur ex odio, vel ex alio prauo affectu, sed ex zelo iustitiæ. Quinta, vt sententia illa per quam diffidatur, sit iusta. Ad quod necessaria sunt hæc. Primum, vt causa propter quam fertur grauis sit. Secundum, vt feruetur in eo iuris ordo, de quo dictum est in præced. num. 12. Tertium, vt necessitas sit eam ferendi: nempe quia non potest talis malefactor alia ratione interfici. Concedere autem eiusmodi potestatem, vt Sotus in memorato art. 3. admo-ner, est solius Principis, aut legis; nõ vero Iudicum particularium: neque, vt ille addit, concedenda est quacumque de causa: quia cum malefactores sic occiduntur plerumque decedunt è vita sine sacramento, & cum peccato mortali; ac sæpe in tali casu, interficiuntur ex odio.

Quæstiones aliquot de eadem re.

Hæc aliquot quæstiones ad rem propositam spectantes occurrunt explicanda breuiter.

PRIMA EST, De occasione tyrani quam tractant Caietan. & cæteri Diui Thomæ interprete 2. 2. quæst. 64. Soto 5. De iust. & iure quæst. 1. art. 3. Syluester & alij Summularij in verbo Tyrannus. distinguentes duplicem tyrannum, vnum in modo regendi: qualis est qui cum iustum habeat titulum, versusque Rex sit, tyrannice tamen regit, omnia in propriam vtilitatem conuertens. Alterum vero in iure dominij: qualis est ille qui vel vi armorum, vel alias iniurie occupat. Rempub. Quidquid autem sit de posteriori constat de priori non esse liberum ipsum occidere tum quia vxor alioqui posset pari ratione occidere maritum suum, si tyrannice in illam dominaretur; & filius patrem si legem paternæ dominationis tyrannice excederet. Item que oues pastorem, siue ille sit simplex Parochus, siue Episcopus siue Papa, si quidem aliquis talium tyrannice regeret: vnde sequeretur maxima totius iustitiæ confusio. Patet etiam ex eo quod Diuus Petrus in prima sua canonica, cap. secundo, admonet Christianos subditos esse dominis suis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discoloris. Atque de hoc tyranno, vt citati authores notant (& probat Petrus à Nauarra, De resit. lib. 2. cap. 3. à num. 306.) intelligitur definitio Concilij Constantien. sess. 15. statuentis hæresim esse existimare, quod cuiuslibet liceat tyrannum occidere.

SECUNDA QUÆSTIO. An liceat priuatis si non occidere, saltem membro mutilare aliquem priuata auctoritate. Ad quam respondendum est, iuxta D. Thom. 2. 2. quæst. 65. art. 1. non licere: ne quidem volente illo cuius est membrum: quia per id fit iniuria communitati: nisi forte ille tale quid vellet ob curationem: vt quando putridum est membrum, aut à vipera tactum, ex eodem D. Thoma, & Soto lib. De iust. & iure, quæst. 2. art. 1. Qui in art. 2. merito addit, nec patri esse licitum priuare filium membro suo: tantum abest, vt possit illum occidere.

TERTIA QUÆSTIO. An liceat priuatis, si non mutilare saltem vulnerare, verberare, incarcerare, ligare aut aliud eius generis facere. Ad quam respondendum est, talia non licere quidem ei qui nullam habet iurisdictionem in alterum, quia eiusmodi actus sunt superioritatis; quam vsurpando fit iniuria, tum ei in quem vsurpatur, tum Superiori ipsius, cuius læditur ius. Licere autem ei qui iurisdictionem in alterum habeat, siue iure natura, prout pater habeat in filium: siue iure positio, prout dominus in seruum: siue delegatione, prout pædagogus in discipulos suæ curæ commissos. Nam quamuis alicui non liceat occidere, aut mutilare, aut infligere aliam pœnam atrocem (qualis est vulnerum, adustionum, flagellorum per vias publicas cum infamia, & percussio cum periculo mortis, aut vitæ immittione: aut amissione membri vel partis illius) quia id non est œconomica, sed politica potestas tanquam maioris, ad quam causas, & pœnas maiores pertinere oportet.

Nihilominus tamen in vsu œconomica potestatis, li-

cere potest verberare, & aliam eiusmodi reparabilem pœnam infligere ad punitionem & correctionem proprii inferioris: cum domus alioqui bene institui & gubernari nequeat. Quæ doctrina est D. Thom. 2. 2. quæst. 65. art. 2. & sectatorum ipsius, quos refert & sequitur Petrus à Nauarra in lib. 2. De resit. cap. 3. num. 459. Consequenter bene admonens, tales correctiones debere fieri tum moderate, quia excessus in eis iniustus est (adeoque peccatum mortale, si arbitrio prudentis is magnus sit) tum etiam ex bono zelo, non autem ex ira & indignatione per quam subditi prouocentur ad iracundam fiantque deteriores. Id quod Apostolus ad Ephes. cap. 6. prohibet inquit: Patres, nolite ad iracundiam prouocare filios vestros. Estque peccatum mortale, nõ tantum ob iram vehementiam, & perperam factam correctionem: sed etiam ob participationem in alieno peccato mortali, cui insipienter ac temere occasio datur.

Amplius idem consequenter subiungit contra Sotum, licere Superiori prædictis pœnis afficere suos Inferiores, non solum ad emendationem ipsorum, seu ne de cætero peccent: sed etiam ad punitionem, siue eo quod antea peccarint. Nam potestas ipsorum est quasi Iudicis, Superiorisve dominum aliquod habentis in subiectos: non vero potestas solummodo correctionis fraternæ: vt patet ex eo quod in familia sicut in repub. peccata committuntur etiam in emendato, ad aliorum saltem exemplum.

Subiungit secundo, non licere patri, vel fratri, nepotes, fratres aut sorores punire, quando ij non sunt curæ illorum commissi; cum tunc non sint veri Superiores ipsorum, ita vt possint per modum castigationis, manus in eos iniicere. Quamquam negandum non est, quin ob coniunctionem sanguinis ad damna eorundem vitanda, tale quid possint, quantum probabiliter ad illud sufficit, nec amplius. Pro quo facit quod ex cap. Cum voluntate in fine De senten. excommunic. excusentur ab excommunicatione, qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, seu minorum ordinum leuiter percutiunt, vt cohibeantur ab insolentis suis. Quod Molina De iust. & iure, tract. 2. disput. 228. §. Illud obiter, extendendum censet ad seniores qui pueros absentibus parentibus infolentes compescunt aliqua percussione moderata. Nisi enim rixæ cum paribus inde oritura sint, opus est pium, parentum vices in eo supplere: præsertim cum ad Iudicem tales deferre ridiculum esset.

Subiungit tertio idem à Nauarra, maritum habere ius verberandi vxorem: de quo dictum iam est in præced. lib. 20. num. 47. Ad extremum subiungit, quod ex cap. 1. cap. Episcopum, cap. Cum Beatus, dist. 45. & ex cap. 1. & 2. De Clerico percussore, habetur illicitum esse verberare Clericos, intelligi debere de verberatione facta ex ira, & subita passione sine iuris ordine: quæ ratione non tam castigatio quam iniuriola læsio esse censetur.

QUARTA QUÆSTIO. Quas pœnas incurrat homicida? Ad quam respondendum est, ob peccatum homicidij incurri primo iure civili, pœnam capitis; quæ approbatur tam iure diuino, per illud Math. 26. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt: quam iure canonico, in cap. 1. De homicidio: cuius verba sunt ex cap. 21. Exod. sumpt. 2. Quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo euellens eum vt moriatur. Secundum, incurri iure Canonico ab eo qui Clericus sit, pœnam depositionis ab officio & beneficio Ecclesiastico, inhabilitatisque ad omne tale officium, & beneficium: ac etiam irregularitatis. Quæ de re suis locis, nempe cum de beneficiis & irregularitate. Olim in foro conscientie, pœnitentia perpetua imponebatur illi qui de industria homicidium commisisset. Ei vero qui commisisset casu, pœnitentia 7. aut 5. annorum, vt habetur ex cap. Eos vero. & duobus sequentibus dist. 50. Postea autem in Concil. Triburien. cap. vlt. id ita temperatum est, vt summa pœna etiam eius qui de industria homicidium commisisset, constitueretur septem annorum. Sed tales canones sicut & cæteri pœnitentiales, vt annotauimus libro septimo, num. 53. in desuetudinem abierunt, ac pœnitentia iam relinqui-

tur imponenda. Confessarij arbitrio. De obligatione ad restitutionem quæ iure naturali ab homicida incurritur, egimus libro decimo cap. 20. in priorè parte capituli. Excommunicatio autem quæ ob percussione[m] Capituli imponitur, exposita est à nobis in appendice ad primum librum. Ea vero quæ in cap. 1. De homicid. in 6. imponitur occidenti Christianum per Assassinos, omittere possumus tanquam inutilitatem: iuxta ea quæ habent Syluest. in verbo Assassinus, & Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 135. §. 29. & expresse notat Couar. in lib. 2. var. resol. cap. 20. numero 10.

24.

QUINTA QVÆSTIO. An aliqua dentur causæ excusantes homicidium à peccati malitia, saltem mortali. Ad quam respondetur; tres tales assignari posse: iusticiam, necessitatem, & inconsiderationem. Propter iusticiam enim licet interficere malefactores, eo modo quo expositum est in priori parte huius capituli: & indicat illud Plal. 100. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. Propter necessitatem vero, licet alium occidere, ad propriam aut alienam defensionem, eo modo quo postea exponitur. Propter inconsiderationem demum, qui alterum occidit, excusatur à peccato homicidij in sex casibus. Primus est, quando is qui occidit, furiosus est, aut mente captus. Secundus, quando est puerante usum rationis. Tertius, quando est dormiens, qui tres casus habentur in Clemen. v. De homicidio. Quartus, cum est ita ebrius ut ex nimia ebrietate priuatur usu rationis. Quintus, quando interficit ex subito motu ante omnem rationis deliberationem. Sextus, quando casu & præter intentionem interficit: idque, siue dando causam non efficacem, id est, ex qua non solet ut plurimum sequi interfectio, ut si inflixit alicui vulnus non lethale, & secuta est mors, vel malitia Medici, qui noxia apposuit: vel negligentia eiusdem, vel temeritate læsi qui oportuna remedia adhibere noluit. Pro quo facit cap. Significasti 2. De homicidio. Siue etiam dando causam efficacem quidem, seu periculofam: sed cautione sufficienti adhibita ne inde aliquid incommodi sequeretur: quia talis diligentia abstergit periculum. Pro quo facit cap. Tu nos, De homicidio.

Obseruandum est itaque, totam rationem peccati, si quæ in istiusmodi casibus inueniatur sumi ex negligentia illius qui interficit: siue is dum interficit, det operam rei licitæ, siue rei illicitæ: adeo ut ille qui præter intentionem interficit, si in præcauendo non sit negligens, etiamsi uacet rei mortaliter illicitæ, non committat mortale homicidium: si negligens sit, crassa seu magna negligentia, committat homicidium mortale. Sin vero sit negligens leui tantum negligentia, committat solum veniale. Quæ doctrina est Caiet. 2. 2. quæst. 64. art. 6. vlt. Sedi lib. 5. De iust. & iure, quæst. 1. art. 9. Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 237. & Couar. ad memoratam Clemen. par. 2. §. 4. num. 10.

Illius autem fundamentum est, quod in eiusmodi casibus, occisio nõ sit voluntaria, nisi in sua causa, quæ est negligentia ipsa, cuius proinde tantum ratione, illa potest ad culpam imputari. Atque hinc, quando adulter est in causa ut uxor à marito interficeretur, si id casu contigerit, & præter omnem expectationem ipsius; licet sit reus adulterij, non est tamen homicidij. Non refert vero, quod forte actio prædicta coniunctam habeat periculum homicidij: quia quamuis possit quis contra charitatem peccare, id uolendo, quod est coniunctum cum damno proximi: tamen si adhibita fuerit sufficiens diligentia, ut periculum ipsum vitetur, utque damnum non sequatur, excusatio est à tali peccato: quia ad peccatum requiritur consensus, qui nullus tunc est in homicidium. Nec enim homicidium sub voluntatem cadit tunc directe, quia ex hypothese contingit præter intentionem: neque indirecte, quia, ex hypothese quoque, adhibita est ad illud cauendum omnis diligentia; ita ut desit negligentia ob quam censeri possit quis uoluisse indirecte. Quanquam quia occidens percussus ita, diligentiam raro adhibet, solet in foro externo præsumi homicida: in interno autem statui ipsius relationi.

CAPVT III.

In quo explicatur siue aliquando licitum interficere innocentem.

SUMMARIUM.

- 25 Nunquam licitum est directa intentione occidere innocentem.
- 26 Quando liceat vel non liceat in bello iusto innocentes occidere cum nocentibus.
- 27 Non licet filios innocentes occidere ob crimen patrum.
- 28 Non licet occidere innocentem pro reipub. liberatione.
- 29 Quid licite agi possit tyranno petente sibi tradi innocentem.
- 30 Iudex eum quem esse innocentem scit priuata scientia, ad mortem condemnando secundum allegata & probata, non peccat, nisi id faciat contra suam conscientiam.
- 31 Si Iudex sit inferior debet illum remittere ad superiorem: non item officium suum dimittere.
- 32 Princeps potest illum liberare, vitato tamen scandalo.
- 33 Quatenus licita sit carnis executio sententiæ, quam nouit iniustam.
- 34 Quatenus licita sit militibus occisio aduersarioyum in bello de cuius iustitia eis non constat.
- 35 Quando liceat cum periculo vitæ aliene suam seruare.
- 36 Explicatio difficultatis, an liceat særum exuere, ut mater à morte liberetur.

REM hanc non carere difficultate videre est apud Pet. à Nauar. in lib. 2. De restit. cap. 3. num. 118. & aliquot sequentibus. Sed tenendum est cum D. Thoma 2. 2. quæst. 64. art. 6. prout tenent Sylu. Homicidium 1. quæst. 2. ver. 2. Caiet. eodem verbo circa principium, Sotus in 5. De iust. & iure, q. 1. art. 7. & à Victoria in relect. de iure belli numero 35. Numquam licitum esse directa intentione occidere innocentem iuxta illud Exodi 23. Infontem & iustum non occides: Nec obstat quod Abraham occidere uoluerit Isaac filium suum innocentem; quia id uolebat ex mandato Dei, qui tanquam vitæ dominus vniuersalis, poterat ad id facultatem dare, prout benedixit Sotus sub finem cit. art. 7. Procedit autem hæc doctrina quantumuis certo constat talem innocentem futurum beatum, quia innocens occisio ex tali prætextu, nulla ratione licita redditur, cum & tunc iustitia per eam uoletur, usurpando sibi dominium vitæ alienæ, quod solius Dei est: neque sunt facienda mala ut eueniant bona.

Dubia de re propofita.

PRIMUM EST, An quando licitum est bellum gere ob interuenientem iustam causam, sit etiam licitum interficere innocentes, qui hostibus nocentibus mixti sunt. Hoc tractat à Victoria in relect. de iure belli num. 34. & aliquot sequentibus. partemque negantem amplectitur: tum quia fundamentum iusti belli est iniuria: quæ illata non est ab innocente: tum quia non licet in reipub. pro delictis malorum, punire innocentes: tum demum quia Deuter. 20. mandatur filiis Israel, ut quando uicerint ciuitatem, alios interficiant quidem, sed parcant mulieribus, & paruulis. Vnde infert idem author in bello contra Turcas non esse occidendos paruulos nec mulieres, exceptis iis quas constaret esse in culpa; additque uideri idem iudicium esse de innoxiiis agricolis apud Christianos: imo & de gente togata pacifica, itemque de peregrinis & hospitibus, qui apud hostes peregrinantur: ac demum de Clericis quia omnes tales in bello præsumuntur innocentes, nisi contrarium probabiliter constet, ut cum actualiter pugnant.

Negandum tamen non est, quin liceat innocentes simul cum nocentibus interficere, quando victoria contra eosdem nocentes nequit aliter haberi: ut ibidem num. 57. à Victoria fatetur: proponens exemplum cum iuste oppugnatur arx aut ciuitas in qua multos innocentes esse constat, neque bombardæ in eam displodi aut tela mitti possunt, aut ignis subici ædificiis, quin innocentes cum nocentibus opprimantur. In quo casu si illicitum esset innocentes occidere, non posset contra nocentes bellum

getij